

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institvtione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

Cap. IV. Vacatio, & Iusus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49007)

Vacatio, et lusus. 10.

Etiam hic freno est opus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

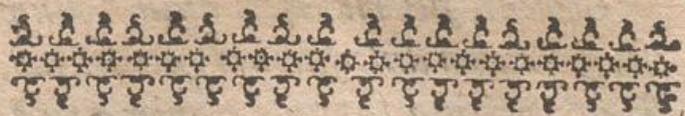
Natura, ratio, Deus suas in re qua-
uis vices, intermissionesque dari
voluerunt; nox, dies, hyems, æstas,
pax, bellum alternantur, neque ali-
ter orbis staret, aut nos omnino esse
possemus; esse & sua debentur musis
otia, neque arcum semper tendit
Apollo, nec animum: leonina et-
iam & fortia ingenia frænanda, si
efferueant.

Cauendum tamen ne otium tur-
pe sit, & sine vlllo negotio: sic rela-
xetur mens, vt non emollescat; à
curis, studiisque grauioribus vacet,
præsertim post cibum: sic tamen vt
tempus tam non perdas, quàm re-
missius transigas, lectione libri faci-
lioris, ac solutioris, confabulatione
iucundâ te interim occupes; sed
ioci absint inurbani, præcipuè ob-
scœni. Musica hîc mihi præ cæteris
oble-

oblectamētis arridet, liberale enim studium est, & honestè mentem deliniens, modò istud hîc quoque seruetur, ne quid turpe sonet, illudque præterea, ne quid nimis.

Adhibenda suis etiam temporibus corporis exercitatio moderata, & honesta, ne humoribus noxijs graueris: captanda aura camporum liberiorum, neque amœnæ inambulationes per viridia pratorum opaca, nemorum suaue murmurantia, fontium aut riparum, neque venationes auium, cursus, saltus, pile displicent: si pericula & excessus studiosè caueantur. Quidquid nimium est, à virtute abit in vitium.

CA-

CAPVT QVARTVM.

Vacatio & lusus.

M O N I T V M.

Quæ à grauioribus studijs vacatio-
nes, & feriæ sunt.

In otio otium semper fugito.

Corpora quoque exercentor.

S A L O M O N.

*O*mnia tempus habent, &
suis spatijs transeunt v-
niuersa sub cælo tempus
flendi, & tempus riden-
di: tempus tacendi, &
tempus loquendi: tempus belli, & tem-
pus pacis. Eccles. 3.

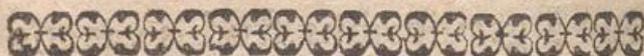
Omni negotio tempus est, & oppor-
tunitas. Eccles. 8.

Conse-

Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo, sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ.
Prouerb. 24.

Qui mel multum comedit, non est ei bonum. Prouerb. 25.

Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud.
Ibid.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Animus subinde relaxandus.

Hominem rerum continui laboris patientem esse, non sinit, verissimè à Valerio Maximo dictum: nimirum ex assiduitate laborum hebescunt, atque languescunt, tum corpora, tum animi: habetque id etiam locum in fatigatione ex studijs. Sapienter Dion Sophista animi corporisque remissiones ad novos labores parare dicebat: & ut arcus, & lyras: ita homi-
nis

nes quiete vigere: quæ cæterorum etiam, qui sapientes habiti sunt, sententia semper extitit. Danda aliqua remissio, inquit Quintilianus, quia nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem; & studium discendi voluntate, quæ cogi non potest, constat. Et Publius Syrus, *lucundum nihil est, nisi quod reficit varietas, animorum impetum assiduis labor frangit: vires recuperant parum soluti & remissi, ex assiduitate laborum nascitur hebetudo animi & languor.* Iam Seneca ad Lucilium suum. *Alternis facilis labor: neque enim te iubeo semper immingere libro, & pugillaribus: dandum aliquod interval- lum animo, ita tamen, ut non resoluatur; sed remittatur.* Ex his infert Plutarchus. *Danda est ergo continentibus laboribus respiratio, idq; in animo habendum; totam vitam nostram, in remissionem esse, seriumq; studium divisam: quam ob causam non vigilia modo, sed & somnus inuenitur est, neque bellum duntaxat, sed & pax: neque sine serenitate tempestas; neque seria negotia tantum, sed & ferie: utq; unam in summam contrahamus, requies laborum est condimentum, neque in animantibus tantum, sed & rebus anima carentibus id deprehendas: nam & arcus & lyras remittimus, ut intendere possimus: etiam ipse apes sedula suas ha-*

Lib. 1. c. 3

Lib. de
Educat.
libero.

M

bent

Lib. 2. de
Orat.

Quid. de
Ponto.

bent ferias: nam plurimum interluxio cessant. Quibus tum argumentis, tum exemplis, nihil ad rem propius, aut elegantius adferri potuit, usus est etiam auium similitudine Cicero. Quemadmodum, ait, volucres videmus procreationis, atque utilitatis causa fingere, atque construere nidos, easdemque autem cum aliquid effecerint, lenandi laboris causa, passim ac liberè solutas opere volitare. Sic nostri animi, defessi gestiunt, ac cupiunt volare vacui curâ, & labore. Plinius ex agris comparisonem hanc adduxit. Vti nonales, licet alternis interquiescant annis: tamen eam cessationem ubertate compensant: ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, ut ad studia reuersi plus efficiamus vigore animi, licet breviori temporis spatio. Quas omnes à varijs allatas similitudines alicubi egregiè suo versu Tomitanus Poëta complexus est, quem brevitatis studio præteriri patiar. Verùm nemo omnium vnus ista diuiniùs dixit quàm Salomon. Omnia tempus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub Cælo: tempus flendi, & tempus ridendi; tempus tacendi, & tempus loquendi: tempus belli, & tempus pacis. Omni negotio tempus est & opportunitas. Facilia hæc, & nunc ipso vsu, allatisque authoribus confirmata. Istud, quod eiusdem diuini scriptu-

scriptoris sequitur, auro, & Delphicâ
templi foribus dignissimum. *Comede, sitè
eni, mel, quia bonum est, & fauum dulcissi-
mum gutturi tuo, sic & doctrina sapientie
anima tue: qui mel multum comedit, non
est ei bonum: mel inuenisti comede, quod
sufficit tibi, ne forte satiatu euomas illud.*

Ad rem valet hîc etiam istud, vt in alijs
plerisque sapius, *ne quid nimis*; mel præ-
sertim immodicè sumptum, bilem au-
get, nauseam, & fastidium procreat,
vomitum adducit, sic qui modum stu-
dendo non seruat, ingenium hebetat, ac
obtundit: vt apes ipsæ, quæ tenacius
mellis adipi sese immergunt, emergere
aliquando non valent, imò immersæ
nonnunquam immoriuntur: ita studia
hominis senescunt, si immodica sint.
Tritum quod Antonius cecinit; Graio
schola nomine dicta est,

Ipsa laboriferis eribuuntur vt otia Musæ.
Laxandus est igitur animus à nimio stu-
dio, & lusu interim recreandus; eam ob
rem omnes rectè constitutæ Academiæ,
hebdomadarias, menstruas, annuas
quasdam vacationes esse voluerunt; qui-
bus à docendo, discendoque feriarifas
esset. At quoniam otium ipsum, si per
se queratur, ferè turpe, & noxium esse
solet, plurimorumque vitiorum parës,

M 2

otian-

Galen. lib.
3. de Diete-
ta.

oriandum est sapientiæ studio, ita ut nihil non agat. Quare miscebis tum sermones cum socijs minimè rigidos, ac seueros, liberiùs etiam ridebis, si voles, modò id bono, aut non malo saltem fine facias, abstineasque turpibus, ac sordidis iocis, neque verbo quenquam lædas; licebit etiam libri facioris, & planioris facetâ lectione oblectare; obscenâ, aut scurrili nunquam. Denique suo etiam tempore lusibus aliquid concedendum; planè; quis id adolescenti præfertim Academico negatum velit? *Cito rumpes arcum, ut probè monuit Phœdrus, si semper tensum habueris; at, si laxaris, cum voles, erit utilis: sic lusus animo debet aliquando dari: ad cogitandum melior ut redeat; Et, ut Herodotus, ab his quorum sunt arcus, cum opus est, intenduntur: si semper intenti sint, rumpuntur: nec poterunt eis illi, cum indigeant, uti: ita & hominum institutum, si assiduo laborare studio, nec ullam partem sibi, ad lulum indulgeri velit, pedetentim aut mente captus eris, aut membris.*

S. Ioannem Christi corculum Theologiaeque illum Phœnicem, & (ut alij rectè appellant) Aquilam, ferunt cum auiculâ lusitasse aliquando in campis, occurrisse venatorem, cui in manu ar-

cus

cus esset (vt fit inter eundem) remissus:
 hunc ex eo sciscitarum cur vir talis, ac
 tantus cum haberetur, tam vili exilis ob-
 lectatiunculae aucupio tempus falleret?
 illum verò contra è venatore percun-
 statum, cur arcu laxato incederet? cum-
 que responsum accepisset, arcum, vt
 tempore suo melius seruiat, subinde re-
 mitti, tum demum adiecisse, etiam se
 consulere tempori, animum nunc tan-
 tisper auiculae lusu relaxari; vt postea
 vtilior foret, atque vegetior. nihil re-
 sponderi potuit à Magno Ioanne Vena-
 tori isti accommodatiùs, aut sapientiùs.
 Minus mirabimur imposterum Socra-
 tem, dum animo vacaret, videre cum
 pueris ioculariter corridentem: vel sa-
 pientem illum Africanum conchis in
 littore legendis sæpè releuantem curas,
 vel Catonem Centorinum cum vernis,
 & famulis laxandi animi causâ collusi-
 tantem: minus quoque reprehendemus
 Anaxagoram, olim honoribus, qui pu-
 blicè ei decernebantur, magno animo
 repudiatis vnum à Repub. postulasse: vt
 quo die mortem obiret, pueris, qui in-
 genuis artibus operam darent, feriæ, ac
 vacationes indicerentur. Sciebat enim
 vir ingeniosus è bono esse Reipublicæ
 Adolescentiam ad studia animari, nimio
 M 3 studio

studio frangi eorum ingenia, recreatione aliqua vegetari.

§. II.

Qui lusus permittendi.

AT hic statim quæstio oritur, quanam potissimum lusus Adolescenti Academico aut commendandi, aut vsurpandi videantur. Occurrunt primum Musicorum instrumentorum, vocumque doctæ simul, & ludicræ, ac iucundæ concertationes, vtpote quæ animas suaviter detineant, curis eximant, & non tantum aures mirificè delectent: magnaq; omnino est musicæ cum Musis, vt nominis, ita rei consensio. Aristoteles, & eo antiquior Pythagoras Philosophiam musicam appellabant, asseuerabantque Deos omnes, aut Musicos, aut Musicorum amatores esse. Diuinus autem Plato, corpora, animosque hominum, imò vniuersam rerum compagem harmoniâ constare aiebat, addebatque Musicam à Dijs immortalibus mortalium generi datam, non tam ad inanem oblectationem aurium, quam ad animorum, morumque nostrorum moderationem quandam. Quid? Socra-

tes ipse etiam senex à Lampone Archimusco doceri voluit, irridebantque hominem è triuio nonnulli, quibus respondere vir sapiens malle se musicæ studere, quàm mori istius artis ignorantem. Denique Athenienses musicis disciplinis pueritiam informari iubebant; vt simul à pueris musicè canere & ludere, simul suos mores attemperare condiscerent: & certè maxima vis inest huic arti ad animorum mores in omnem partem excitandos. Pythagoras, cum in iuvenes ebrios incidisset, eumque voluntariæ istius amentia miseratio tangeret; musico, qui tum fortè aderat, imperat, vt graues Spondæos accineret. Mirum, mox illi sensum, mentemque recuperarunt: ferunt Asclepiadem phrenesim musicis modulis adhibitis, Erophyllum quoque febricitantium intemperiem musicorum instrumentorum pulsatione curare solitos. Saülem certè Dauid, (quod sacris literis est proditum) à malignis furijs exagitatam suauicytharæ incantatione ad se reuocabat: vt non omninò à verò absit, quod est in fabulis; Orpheum, & Amphionem, tygres, leones, vrsos ad humanitatem, Delphinos, saxa, lapides, ad seruile officium cantando, lu-

L. I. Reg.
c. 16.

Ecclesiast.
c. 32.

dendoque pellexisse. Quid? quod restu-
do grata templis à Spiritu sancto im-
pediri prohibita, passimque in diuinis
libris, religiosoque numinis cultu, in-
strumentorum musicorum, vocumque
usus adhibebatur? qua de re Augusti-
num audiat, qui volet: neque enim licet
hîc diutiùs immorari, sed tamen cauend-
us, vt in rebus cæteris, ita in musico
studio excessus: alioquin mens adedò ca-
pitur eo lenocinio, vt grauioribus stu-
dijs addiscendis nec tempus sublit, ne-
que animus; adde quòd moduli ad cho-
reas facti mollioresque cantus animum
eneruent, & frangant, libidinem subin-
de incendiant, & venereos amores in-
spirent, quo veneno nihil potest esse
nocentius. Quare non insulse Dama-
riathus quidam cum musicum audiuis-
set, multas vuculas concinnè effringen-
tem, ac murizantem artificiosâ modu-
latione; non pessimè, inquit, homo iste
aut insanit, aut ineptit; & Spartiatæ ho-
mines moribus instituendis laudatissi-
mi musicum quendam dicuntur mul-
tasse, quòd cytharam digitis crepanti-
bus, & non vt alij solebant, pennulâ
pulsasset. Nimirum mollicellum & de-
licatulum istud fidium tangendarum
genus esse sentiebant, imbellis, effœ-
minatæque mentis argumentum.

§. III.

Exercitationes etiam corporis adhibenda & cuius generis.

PORRÒ ij præterea ludi vsurpandi, qui corpus quoque ipsum curent, atque exerceant: nam vt otium frangit, ita vsus roborat; *Quæ stagnant aqua facile corrumpuntur, quæ de fonte properant suo perenni motu viuunt, & se tuentur:* exercitatione scilicet exudantur humores, qui morbos plerumque in otiosis, & quietis procreant: Hinc athletæ Pan-craticè valent, ægris verò medici præscribunt deambulationes, & moderatum vsum pilæ, exempli gratia; sed ferè ante cibum; nam citò à cibo agitationes corporum nocent.

Porphyrio auicula non priùs escam attingit, quàm locum idoneum nacta aliquantulum sese exerceat, mox puluere conspersa lauat; demùm pascit. Exercebantur olim iuuenes Romani in campo Martio, disco, cursu, saltu, pugillatu, cæstu. Verùm discus, pugillatus, cæstus, & similes palæstricæ contentiones, quòd plurimùm sudoris, clamoris, & rixarum excitent, ad meditationes mili-

mili-

In vita.

militares amandari velim: cursum & saltum in Academicis non planè improbo, si moderatio quædam adhibeatur, neque noceatur valetudini. S. Xaverium, quòd nimius prioribus annis in cursu fuisset, adstrictis postea ad coxendices funibus, intemperantiam illum castigasse accepimus. Venationem, auium præsertim, ingenuam, & quæ minus clamosa sit, permitto: canibus, & laqueis feras prædari subinde fas sit, at ferro, & igne abstineto. Inambulationes probo maximè, modestum & salubre, exercitationis genus, dum per amœna camporum, ardua montium, abdita nemorum simul aura liberior hauritur, simul cum moderato corporis motu animus mirificè reficitur.

Vide Alexand. ab Alexand. & Annot. l. 3. c. 21. in fine, ex li. 2. offic.

Pilæ quoque vsus antiquissimus, & laudatissimus, Romæ olim Senatus consulto approbatus, iure omnium tum ciuili, tum Canonico permissus, siue daturim, siue raptim, siue expulsum cum alio ludere libuerit, siue malis solus aut in aërem, aut ad murum iam mittere iam recipere: hi enim ferè sunt modi. Hoc genere ludendi olim delectati dicuntur Alexander Macedo, cum quo Aristonicus Carisius lusit, ita cum plausu; vt ad commendationem artis Ciuitate

rate & statuâ donaretur ab Atheniensibus. Duo quoque Romani Cæsares laudati, Iulius & Augustus, quorum hic confectis bellis civilibus pilâ se exercuit; prioris verò dictum istud refertur; Luserat cum Cæcilio, ab eoque 50. festertia acceperat, collusoribus verò reliquis idem centum dedit; tum in verbo etiam ludens, *quid inquis, ait, Cæcili. num vnâ manu tantum lusi?* luserunt præterea, M. Aurelius Antonius, Alexander Severus, & Domitianus Romani Imperatores. Prætereo autem Quintum Mutium Scæuolam, augurijs & iure dicendo celeberrimum, aliosque præstantes viros etiam in Philosophiâ claros, Lyronem Troadensem, & Thefilium Chalcidensem, & plures, qui cum à grauib. serijsque studijs vacarent, pilam sumperunt. Denique, quod caput est, Galenus medicorum princeps de pilâ libellum scripsit, in quo multis ostendit, eum lusum salubrem, & tum corpori tum animo maximè idoneum esse: eo simul mentem voluptate refici, ingenium & inuentionem excoli, simul corpus æqualiter exerceri, oculos, caput, manus, pedes ita vt maximè in hoc campo palæstricæ artificium appareat: vocem denique ipsam arterijs, & spiritu
dila-

dilatatis, clariorem fieri, ac meliorem: adhibeantur tamen eæ cantiones, primùm clamores absint; ingenuum enim adolescentem dedecent; item nimia denudationes pectoris, quæ oculos cuiuspiam lædant: deinde ne nimium sudores excitentur, ne sanguinis æstus, aut ebullitiones accidant, vnde pleuritides, febres, alijque morbi statim procreantur; præsertim si neque sudor extergatur, neque sensim calor remittat, sed quasi admissio frigore repente intus suffocetur, aut certè natatione aut haustu frigidaæ largo totus simul opprimatur: quæ res nonnullis repentinam mortem attulit. Postremò tùm in hoc genere, tùm in cæteris ludis caueatur semper intemperantia, aut scurrilitas, aut prodigalitas, è contra verecundiæ ratio habeatur, quâ de re audiendus Cicero, *Ludendi, inquit, est quidam modus retinendus: ne nimis omnia profundamus: elatiq̃ue voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur, idemq̃ue ante dixerat verbis alijs, ludo, & ioco, vti quidem licet: sed sicut somno, & quietibus cæteris, tùm cum grauibus, serijsq̃; rebus satisfecimus, ipsumq̃ue genus iocandi ingenuum, ac facerum esse debet, non profusum, aut immodestum, & in ipso ioco aliquid probi ingenij lumen eluceat.*

Lib. 1. of-
fic.

I N B I B A · L D V M.

*Alea & Scyphis plus nimio Stu-
dentem.*

ISTE Philomusus, alpha laureatorum,
Qui semper agmen ductat in Schola
primus,

Post studia ludit paululum, & sapit
bellè :

Post otia studet rursus, & sapit bellè.

Hoc feriari est, per vicem studet, ludit.

Sed Antimus omega studiosorum,

Cytharædus, aleator, atque saltator,

Vsq; usq; pernox, per diem canit, ludit,

Malè feriatam, mi bone vir, habes men-
tem:

Non feriatur ille, qui studet nunquam.

I N

I N E V N D E M.

CLarum Sole diem rotante surgis,
 Mox plexis malè sordidis capillis
 Ad ludum properas fluente veste.
 Dum Doctor legit: aut reuellis aures,
 Aut latus fodicas tibi assidentis,
 Aut chartâ bibulâ facis cucullos,
 Aut probrum iacis, & sales iocosos;
 Tum ludis nucibus, pilâ, crocoûe,
 Et pictis folijs, & alearum
 Per legem verito diem fritillo
 Non rarò perimis, nigramque noctem.
 Hæc inter stomachus mero meraco,
 Aut coctâ malè aquâ tumescit ingens;
 Tum verò (nihil hoc pudet, pigerûe)
 Quos hausti, renomis scyphos, cadofq;
 Non es Philosophus, Bibalde: sed glis,
 Lurco, ganeo, glutto, scurra, nequam,
 Nugiuendulus, horiperda, saccus,
 Multi prodigus æris, aleator,
 Et Caldi Biberi nepos Neronis.
 Multa nomina das mihi, inquis, vno
 Dic verbo. Nequeam, Bibalde, verùm
 Vix verbis faciam duobus? audi,
 Es Bibalde, Nepos, es Aleator.

ORA-

ORATIO.

*Ad Angelos Tutelares, ut adsint, aduigilentq̄, ne
quid in otio lusuūe à suis peccetur.*

VOs quidem, ô Angelicæ Beatæ
mentes, neque otiamini vnquam,
neque verò luditis, quibus operosum
semper negotium est studere ijs, quorū
administratoriū estis, spiritus, missi in
ministerium propter eos, qui hæredita-
tem capient salutis. Quanquam quidam
vester est lusus, concurrere, circumuo-
litare, diuinamque in omnibus volun-
tatem præpetibus pennis exequi: at nos
certè lutea vasa portantes, & quæ fa-
ciunt inuicem angustias, & otuari subin-
de, & ludere interim cogimur: si quidem
corpus, quod corrumpitur, aggrauat
animam, & deprimit sensum multa co-
gitantem terrena habitatio: vos otiosis
nobis, & ludentibus, quæso, adeste, boni
genij, neque tantum spectatores, vt ad
vestros scilicet aspectus in officio con-
tineamur: sed etiam morum Censores:
vt, si quando quid peccemus, moneatis:
ita adeste, aduigilate; aurem, animum
vellicite, pungite, si quando opus sit; vt
viribus corporis, & animi honestâ re-
missione, & exercitatione reparatis,
meliùs communi vobiscum Domino
hîc, & in perpetuum seruire possimus.
Amen.

STM.